

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/202106,Miedzynarodowa-konferencja-naukowa-Aparat-represji-podmiot-wykonawczy-w-systemie.html>
28.03.2026, 15:40

Międzynarodowa konferencja naukowa „Aparat represji – podmiot wykonawczy w systemie sowieckim – historia i perspektywy badawcze”

W dniach 6-7 czerwca 2024 r. w Sali Konferencyjno-Wystawienniczej Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie odbyła się Międzynarodowa konferencja naukowa „Aparat represji – podmiot wykonawczy w systemie sowieckim – historia i perspektywy badawcze” z udziałem zastępcy prezesa IPN dr. hab. Karola Polejowskiego.

06.06.2024

Celem konferencji było podsumowanie dotychczasowego stanu badań nad takimi kwestiami jak: policja polityczna, wojsko, sądownictwo i prokuratura, traktowanych jako integralne elementy aparatu represji oraz zwrócenie uwagi na obszary niedostatecznie eksplorowane przez historyków. Uczestnicy konferencji wskazywali także problemy związane z prowadzeniem badań nad szeroko rozumianym aparatem represji w Polsce i w innych państwach bloku sowieckiego oraz dokonywali porównań między organizacją i przejawami działalności aparatu represji w Polsce i w innych państwach komunistycznych w latach 1944-1989/1990.

- Spotykamy się na konferencji w Lublinie – mieście, w którym w tej komunistycznej propagandzie, w tej mitologii budowanej po II wojnie światowej miała odrodzić się Polska. Przypomnę, że 22 lipca było święto w PRL-u, które wówczas nazywano Narodowym Świętem Odrodzenia Polski i to święto miało być związane z ogłoszeniem tzw. Manifestu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego. Ale tak jak wszystko w systemie komunistycznym, to święto i ten manifest były fałszem i kłamstwem. Fundament, na którym budowano Polskę komunistyczną, Polskę zniewoloną, Polskę znajdującą się pod de facto okupacją sowiecką, budowano na bagnietach Armii Sowieckiej na oficerach sowieckiego NKWD, na doświadczeniach tego totalitarnego systemu Sowieckiego

- mówił podczas konferencji zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski.

W konferencji naukowej wzięło udział 35 referentów. Reprezentowali oni zarówno ośrodki krajowe: Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Uniwersytet im. Mikołaja Kopernia, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Pomorski, Uniwersytet Rzeszowski, Lotniczą Akademię Wojskową, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych, Instytutu Strat Wojennych im. Jana Karskiego, Instytutu Pamięci Narodowej, jak i zagraniczne: Uniwersytet w Belgradzie, Katolicki Uniwersytet Petera Pazmánya, Carroll Gaspar University of the Reformed Church in Hungary, Uniwersytet 1 Grudnia 1918 r. w Alba Iulia, Wołyński Narodowy Uniwersytet im. Hesi Ukrainki w Łucku, Instytut Badań Polityki Regionalnej w Łucku, Węgierski Komitet Pamięci Narodu.

Pierwszego dnia odbyło się pięć paneli. Poruszana w ich trakcie tematyka dotyczyła m.in. wpływu Sowietów na powstanie systemu represji (np. w Jugosławii oraz w Polsce) oraz ich roli w szkoleniu kadr. Podniesiono także problematykę relacji między partiami komunistycznymi a aparatem represji, kształtowania jego struktur po okresach kryzysu (na przykładzie Węgier po 1956 r.).

Uczestnicy podjęli również próbę podsumowania stanu badań nad wywiadem i wskazania nowych źródeł w tym zakresie. Starali się jednocześnie zaproponować nowe metody i obszary badań nad aparatem represji, podkreślając konieczność ich interdyscyplinarności. Referenci zajęli się też kwestią relacji rządzących partii z kościołami i związkami wyznaniowymi. Nie mogło także zabraknąć analizy przejawów represji, w tym funkcjonowania instytucji terroru (np. Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Katowicach) oraz porównania metod stosowanych w wybranych państwach (działania skierowane przeciw działaczom ruchu ludowego w Polsce, Bułgarii i Węgrzech). Każdy z paneli zamknęły liczne pytania zadawane przez publiczność prelegentom.

DSC00000

DSC00001

DSC00005

DSC00049

DSC00077

DSC00086

DSC00089

DSC00106

DSC00126

DSC00134

DSC00138

DSC00139

DSC00147

DSC09185

DSC09585

DSC09654

DSC09671

DSC09677

DSC09711

DSC09716

Drugi dzień konferencji otworzyła dyskusja dotycząca stanu i perspektyw badań nad aparatem represji z udziałem przedstawicieli Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie oraz Instytutu Pamięci Narodowej. Uczestnicy kolejnych trzech paneli dokonali m.in. analizy sposobu definiowania „wroga” w państwach monocentrycznych (na przykładzie spraw prowadzonych przez NKWD przeciw Polakom, oficerom Armii Czerwonej oraz przekazu propagandowego towarzyszącego tzw. wojnie zimowej). Referenci omówili również inne formy represji stosowane wobec osób uznanych za przeciwników systemu (wykorzystanie tzw. psychiatrii represyjnej w ZSRS, prześladowania dotyczące alumnów seminariów odbywających służbę wojskową) oraz działalność cenzury (przełożenie kwestii ideologicznych na dopuszczenie do druku zagranicznych powieści). Poddali analizie działania funkcjonariuszy aparatu represji

skierowane przeciw osobom i grupom zakwalifikowanym do kategorii „wróg” (np. techniki oraz przesłanki inwigilacji duchownych w Rumunii, represji wobec podziemia, również po 1956 r., stosowanych zarówno przez rodzimych, jak sowiecki aparat przemocy). Prelegenci omówili także budowę struktur aparatu represji i jego kadry. Każdy z paneli zamknęły liczne pytania zadawane przez publiczność prelegentom.

Tematy wygłoszonych w trakcie konferencji referatów odnosiły się do wielu wątków funkcjonowania aparatu represji, od kwalifikacji do kategorii „wróg”, przez represje stosowane wobec osób i grup uznanych za przeciwnika (porównanie w poszczególnych państwach bloku sowieckiego), po rolę Sowietów w kształtowaniu systemu represji. Istotnym celem spotkania było omówienie stanu badań oraz wskazanie ich dalszych kierunków.

DSC00002

DSC00008

DSC00016

- prof. dr hab. Jarosław Syryń (Uniwersytet Wrocławski)

DSC00032

DSC00059

DSC00092

DSC00109

DSC00151

DSC00183

THE POLISH POLICE IN THE POST-WAR PERIOD (1944-1945): AN OVERVIEW

aldemar Grabowski (IPN w Warszawie), *Rozpracowanie struktur Delegatury Rządu na Kraj*
a - wybrane przykłady / The structures of the Government Delegation for Poland under the investigation
ected examples

8 Ursu (Uniwersytet 1 Grudnia 1918 w Alba Iulia/ Muzeum Narodowe Unii w Alba Iulia), *Profesjonalizacja*
Rumunii: dostosowanie metod i praktyk Securitate w następstwie powstania węgierskiego 1956 r.
ion in communist Romania: adapting the methods and practices of the Securitate, following the Hungarian

Ursu (Muzeum Narodowe Unii w Alba Iulia/ Uniwersytet 1 Grudnia 1918 w Alba Iulia), *Spojrzenie na aparat*
h 1948-1965: techniki i materiały inwigilacyjne oraz powody inwigilacji duchownych / An insight into the Romanian
ring 1948-1965 in Romania: surveillance techniques and materials and reasons for the surveillance of clergy

r Plużański (badacz niezależny) – *Represje wobec Żołnierzy Wyklętych po 1956 r. – wybrane przykłady*
Cursed Soldiers after 1956 – selected examples

DSC00206

DSC00225

DSC00239

DSC00243

DSC00257

DSC00259

DSC00276

DSC00280

DSC00283

[PROGRAM_EN \(pdf, 389.45 KB\)](#)

[PROGRAM_konferencja \(pdf, 377.76 KB\)](#)

Międzynarodowa konferencja naukowa
International Scientific Conference

APARAT REPRESJI

– PODMIOT WYKONAWCZY W SYSTEMIE SOWIECKIM
– HISTORIA I PERSPEKTYWY BADAWCZE

(LUBLIN, 6-7 CZERWCA 2024 R.)

*

THE APPARATUS OF REPRESSION

– THE EXECUTIVE BODY IN THE SOVIET SYSTEM
– HISTORY AND RESEARCH PERSPECTIVES

(LUBLIN, 6-7 JUNE 2024)

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Lublinie